

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
bibliotekarzy

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiał opracowany w ramach grantu przez Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie

SCENARIUSZ 1 (z 4)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA uczniów klas III szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela bibliotekarza

OPRACOWANY PRZEZ Elżbietę Schwarz

(Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie)

TEMAT: Droga książki od pisarza do czytelnika.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- kształtowanie u uczniów zainteresowania książką;
- uświadomienie uczniom roli książki w życiu człowieka;
- doskonalenie u uczniów umiejętności wypowiedzania się;
- wzbogacenie słownictwa uczniów;
- rozwijanie dziecięcej wyobraźni;
- zapoznanie uczniów z procesem powstawania książki;
- stworzenie przyjaznej atmosfery podczas pobytu dzieci w bibliotece.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- wymienia kolejne etapy powstawania książki;
- przyswaja sobie nazwy zawodów związanych z procesem powstawania książki;
- charakteryzuje pracę różnych ludzi biorących udział w powstawaniu książki;
- uświadamia sobie potrzebę pisania, wydawania i gromadzenia książek;
- uzmysłowia sobie korzyści płynące z czytania książek;
- kojarzy poszczególne zawody z odpowiednią instytucją;
- wyszukuje w książce informacje dotyczące autora, tytułu, wydawnictwa i roku wydania książki.

METODY PRACY:

- recytacja wiersza;
- burza mózgów;
- technika niedokończonych zdań;

- pogadanka;
- rozmowa kierowana;
- pokaz;
- quiz;
- ćwiczenie praktyczne;
- korekta tekstu.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- wiersz *Książka czeka* Hanny Łochockiej;
- prezentacja multimedialna;
- egzemplarze różnych rodzajów książek;
- plansza pogładowa;
- e-tablica;
- platforma internetowa Quizizz;
- poczta elektroniczna;
- zagadki;
- tekst do korekty.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut (w tym 15 minut pracy własnej ucznia)

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Część organizacyjna i wprowadzenie w temat.

Przywitanie uczniów. Każdy uczeń, witając się, wymienia dowolnie wybrany kolor, który najlepiej wyraża jego aktualny nastrój i samopoczucie.

Recytacja przez nauczyciela wiersza *Książka czeka* Hanny Łochockiej.

(Załącznik nr 1)

Część 2. Część główna:

„Kto bierze udział w tworzeniu książki?” – burza mózgów. Ochotnicy zgłaszają swoje odpowiedzi nauczycielowi, który w widocznym dla wszystkich obszarze wirtualnej tablicy zapisuje i udostępnia swobodne pomysły uczniów. (ok. 4 minut)

Ćwiczenie. Prowadzący proponuje, aby każdy uczeń dokończył w myślach zdanie:

„Gdybym był(a) pisarzem(pisarką), napisał(a)bym książkę o...”. Nauczyciel,

podsumowując ćwiczenie, wyjaśnia, że każda książka rodzi się najpierw w głowie pisarza i dopiero wtedy, gdy ma on już pomysł na książkę, mogą nastąpić kolejne etapy pracy nad nią. Podanie tematu i uświadomienie dzieciom celu zajęć. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że zanim książka trafi do księgarni i biblioteki, a następnie w ręce uczniów, musi pokonać długą drogę. Wiele osób wkłada dużo pracy i wysiłku, abyśmy mogli poznać ciekawe i niezwykle historie, dowiedzieć się mnóstwa interesujących rzeczy, przenieść się w nieznane krainy w czasie i przestrzeni, a także wesoło i atrakcyjnie spędzić czas wolny. Dzisiaj uczniowie poznają, krok po kroku, pracę wszystkich osób, które związane są z poszczególnymi etapami powstawania książki: pisarza, wydawcy, redaktora, korektora tekstu, ilustratora, grafika, drukarza, introligatora, księgarza i bibliotekarza. Obejrzenie przez uczniów prezentacji multimedialnej pod tytułem „Jak powstaje książka”, obrazującej kolejne etapy tworzenia książki i czynności, jakie trzeba wykonać, aby książka znalazła się w naszym domu (Załącznik nr 2). Pogadanka na temat zawodów ludzi związanych z pracą nad książką.

- **PISARZ** jest autorem książek. Jego praca polega na wymyślaniu i zapisywaniu różnych historii. Mogą to być opowieści długie lub krótkie, mogą wzruszać, zachwycać, uczyć lub bawić. Dawniej pisarz najczęściej posługiwał się długopisem, a jeszcze wcześniej piórem. Powstawały wówczas cenne rękopisy. Obecnie pisarze najczęściej posługują się komputerem, który ma tę zaletę, że daje możliwość szybkiego i niekłopotliwego nanoszenia poprawek.
- **WYDAWCA** czyta wymyśloną przez pisarza historię i – jeśli mu się spodoba – podpisuje z pisarzem umowę i finansuje wydanie książki. Za jego pieniądze książka jest opracowywana i przygotowywana do druku, a następnie drukowana.
- **REDAKTOR** przygotowuje tekst do druku. Najpierw trzeba ustalić, jak będzie wyglądać przyszła książka: czy ma być duża, czy mała, czy oprawa ma być miękka, czy twarda, jakie zawierać będzie ilustracje, jaki będzie krój pisma, rodzaj papieru. Redaktor może dokonywać zmian w tekście (oczywiście za zgodą pisarza), przestawiać jego elementy, zamieniać miejscami zdania. Wszystko po to, aby całość była odpowiednio uporządkowana, przejrzysta

i zrozumiała, a wszystkie zdania piękne i logiczne.

- KOREKTOR tekstu dba o poprawność językową tekstu, wyszukuje i poprawia błędy ortograficzne, interpunkcyjne i stylistyczne, dba o to, aby wszystkie wyrazy i literki były napisane prawidłowo.
- ILUSTRATOR uważnie czyta tekst i wykonuje kolorowe lub czarno-białe ilustracje do książki. Jest wiele technik ich tworzenia. Można je rysować kredką, malować farbami, a nawet wykorzystywać w tym celu programy komputerowe.
- GRAFIK projektuje okładkę do książki, dobiera kroje liter, ich wielkość, rozmieszcza napisy i ilustracje.
- DRUKARZ drukuje książki wraz z ilustracjami. Drukarnię można porównać do pełnej nowoczesnych maszyn fabryki. Drukarz musi odpowiednio ustawić maszyny i przygotować wybrany przez wydawcę papier. Zdrukowane arkusze muszą także w drukarni wyschnąć.
- INTROLIGATOR składa wydrukowane arkusze, zszywa je lub klei, obcina do ustalonego formatu i oprawia książki, czyli łączy kartki z okładką. Służą do tego specjalne maszyny introligatorskie.
- KSIĘGARZ zajmuje się sprzedażą książek, które trafiają do niego bezpośrednio z magazynu wydawnictwa lub z hurtowni.
- BIBLIOTEKARZ wypożycza książki czytelnikom, dba o to, aby nie uległy zniszczeniu i pilnuje wyznaczonego terminu ich zwrotu.

Samodzielne odszukanie przez uczniów informacji o autorze, wydawcy, wydawnictwie i roku wydania w książkach z domowej biblioteczki, które uczniowie, zgodnie z poleceniem nauczyciela, zgromadzili wcześniej przed swoimi komputerami. (ok. 2 minut)

Część 3. Część końcowa.

Uporządkowanie i utrwalenie zdobytych przez uczniów wiadomości.

- Analiza planszy poglądowej szeregującej w odpowiedniej, zgodnej z etapami powstawania książki, kolejności zawody osób tworzących książkę. Nauczyciel udostępnia wszystkim uczniom planszę na wirtualnej tablicy online z funkcją przesyłania plików graficznych. (Załącznik nr 3) (ok. 2 minut)

- Quiz pod tytułem „Droga powstawania książki”. W tej zabawowej formie pracy nauczyciel wykorzystuje aktywizującą technikę głosowania. Treścią quizu są zdania opisujące czynności, jakie wykonują osoby reprezentujące zawody związane z pracą nad książką. Uczniowie wybierają jedną z dwóch odpowiedzi dołączonych do każdego zdania: „tak” lub „nie”. Do zredagowania quizu wykorzystana jest [platforma internetowa Quizizz](#), a każdy z uczniów otrzymuje drogą mailową link do gry. (Załącznik nr 4) (ok. 4 minut)
- Zagadki. Dzieci rozwiązują wyświetlone na e-tablicy zagadki tematycznie związane z kolejnymi etapami powstawania książki. (Załącznik nr 5) (ok. 3 minuty)

Podsumowanie zajęć. Nauczyciel przeprowadza z uczniami rozmowę w oparciu o pytania:

- Co jest potrzebne, aby stworzyć książkę?
- Jak długo trwa przygotowanie książki?
- Co jest najważniejsze w pracy nad książką?
- Dlaczego praca ludzi tworzących książki ma tak duże znaczenie?
- Czy chcielibyście sami stać się autorami swojej wymarzonej książki?

Zadanie uczniom pracy domowej. Nauczyciel prosi uczniów, aby w domu spróbowali wcielić się w rolę korektora tekstu. Uczniowie muszą też zastanowić się, jakie cechy i umiejętności powinien mieć dobry korektor. Nauczyciel podaje swój przykład jako rodzaj pracy korektorskiej, która ma miejsce podczas poprawiania wypracowań i innych zadań zleconych uczniom. Uczniowie otrzymują od nauczyciela przesłaną drogą mailową sentencję, w której ukrytych jest dziewięć błędów ortograficznych. Należy wszystkie błędy odnaleźć i poprawnie napisaną sentencję odesłać nauczycielowi. (Załącznik nr 6)

Pożegnanie uczniów. Uczniowie dołączają na czacie dowolnie przez siebie wybrany i adekwatny do samopoczucia emotikon.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

1. Analiza swobodnych wypowiedzi uczniów w toku zajęć.

2. Analiza odpowiedzi uczniów na pytania będące treścią quizu zamieszczonego na platformie internetowej Quizizz.

BIBLIOGRAFIA:

1. Chorzewska K., (1987), *O książce : Encyklopedia dla nastolatków*, Wrocław: „Ossolineum”, s. 94–97.
2. *Encyklopedia wiedzy o książce*, (1971), Birkenmajer A. (red. nacz.), Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971, s. 2533–2535.
3. Grodecka U., Głogowska M., (2010), *Zaprzyjaźnij się z książką*, „Świetlica w Szkole” 2010, nr 1, s. 19–20.
4. Jarosz B., (2007), *Droga książki od pisarza do bibliotekarza*, „Poradnik Bibliotekarza”, 2007, nr 5, s. 34–35.
5. Mańka J., (2007), *Edukacja czytelnicza i medialna. Innowacja pedagogiczna*, „Biblioteka w Szkole” 2007, nr 10, s. 6–9.
6. Polaszczyk J., (2013), *Co wiesz o książce i bibliotece? Gry i zabawy dydaktyczne. Scenariusz lekcji bibliotecznej dla uczniów klas IV–V szkoły podstawowej*, „Biblioteka w Szkole” 2013, nr 6, s. 13–15.
7. Siwik W.M., (2019), *Tajemniczy świat biblioteki. Program edukacji czytelniczej. Szkoła podstawowa, klasy I–III*, „Biblioteka w Szkole” 2019, nr 11, s. 14–17.
8. Skorek E.M., (2005), *Księga zagadek. 3000 zagadek dla młodszych i starszych dzieci*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, s. 23.
9. Stępień B. (i in.), (2020), *Elementarz odkrywców. Klasa 1, część 4. Edukacja polonistyczna, przyrodnicza, społeczna*, Warszawa: Nowa Era, s. 38.
10. Wójcicka E., (1998), *Z życia książki. Droga książki od pisarza do czytelnika*, „Biblioteka w Szkole” 1998, nr 5, s. 19–21.
11. *Współczesne polskie drukarstwo i grafika książki. Mały słownik encyklopedyczny*, (1982), Kleszczyński Brunon (red.), Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1982, s. 51–52.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Wiersz *Książka czeka* Hanny Łochockiej.

Załącznik nr 2. Prezentacja multimedialna „Jak powstaje książka”.

Załącznik nr 3. Schemat drogi książki od pisarza do czytelnika.

Załącznik nr 4. Quiz pod tytułem „Droga powstawania książki”.

Załącznik nr 5. Zagadki biblioteczne.

Załącznik nr 6. Zadanie domowe.

Załącznik nr 1

Wiersz *Książka czeka* Hanny Łochockiej.

Hanna Łochocka

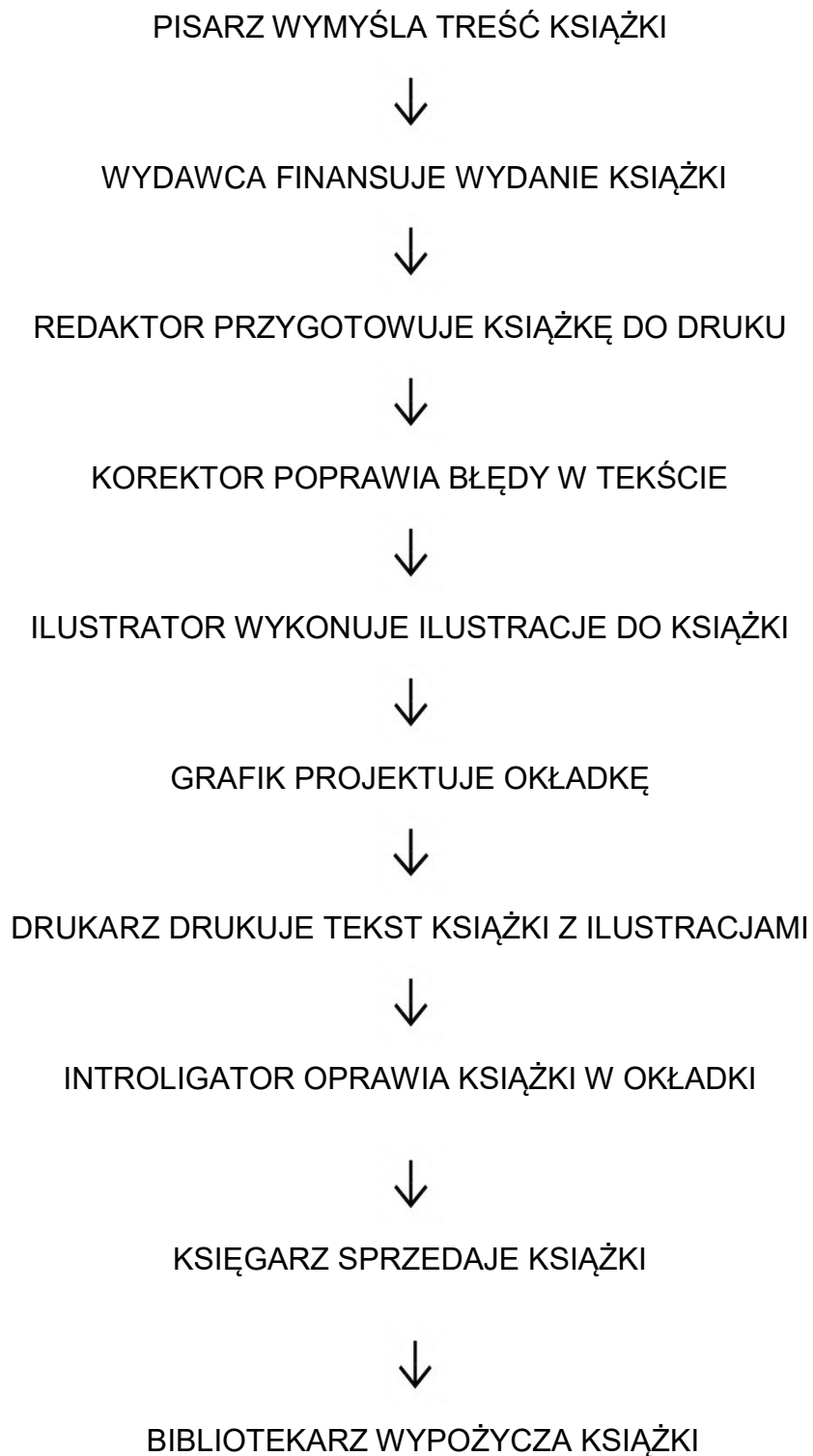
Książka czeka

„Książka nas uczy, książka cieszy,
czasem zadziwi nas niemało
albo po prostu tak rozśmieszy,
jakby się dobry żart słyszało.
Książka też mądrze nam doradza,
różne wskazówki, wzory daje.
Książka w szeroki świat wprowadza,
dalekie z nami zwiedza kraje.
Lubimy książkę – przyjaciółkę.
Wiesz, co ci powiem?
Nie odwlekaj.
Masz trochę czasu? Spójrz na półkę,
sięgnij po książkę!
Książka czeka”¹.

¹ Stępień, B. (i in.), (2020), *Elementarz odkrywców. Klasa 1, część 4. Edukacja polonistyczna, przyrodnicza, społeczna*, Warszawa: Nowa Era, s. 38.

Załącznik nr 3

Schemat drogi książki od pisarza do czytelnika.

Załącznik nr 4

Quiz pod tytułem „Droga powstawania książki”.

[Quiz](#) sprawdzający wiedzę dzieci na temat drogi powstawania książki, przesłany przez nauczyciela drogą mailową:

<https://quizizz.com/join/quiz/6176f6a847f7ac001e49a2ae/start?studentShare=true>

Twierdzenia zawarte w quizie wraz z odpowiedziami:

Ilustrator tworzy ilustracje do książek. (prawda)

Introligator oprawia książki w okładki. (prawda)

Drukarz wypożycza książki. (fałsz)

Pisarz wymyśla i zapisuje treść książki. (prawda)

Księgarz poprawia błędy w tekście. (fałsz)

Redaktor bierze udział w przygotowaniu tekstu do druku. (prawda)

Dokonanie zmian w tekście wymaga zgody autora. (prawda)

Wydrukowane książki wędrują bezpośrednio do biblioteki. (fałsz)

Wydawca przekazuje pieniądze na wydanie książki. (prawda)

Załącznik nr 5

Zagadki biblioteczne.

Kto ma na półkach książek bez liku
i dba o książki i czytelników.²

(bibliotekarz)

Nie mierzy, nie waży, a sprzedaje.

Dużo wierszy, opowiadań i bajek³.

(księgarz)

Oto zagadka książkowa! Dziesięć liter ma to słowo,
a na końcu jest w nim „teka”.

Książka tam na ciebie czeka,

Coraz inna, coraz nowsza⁴.

(biblioteka)

Sklep, w którym na ladzie

sprzedawczyni kładzie:

coś, co jest smutne albo zabawne,

coś, co jest w twardej karton oprawne,

coś, co barwami oko ucieszy,

czegoś nauczy albo rozśmieszy⁵.

(księgarnia)

Ma komputer, ma też kredki.

Kreśli kropki, kółka, kreski

i rysuje nam wspaniałe

krasnoludki duże i małe,

² Skorek, E. M. (wybór i oprac.), (2005), *Księga zagadek : 3000 zagadek dla młodszych i starszych dzieci*, Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", s. 23.

³ Tamże, s. 140.

⁴ Tamże, s. 23.

⁵ Tamże, s. 140.

które w książce oglądamy⁶.

(ilustrator)

Pisarz – książki pisze,

drukarz – książki drukuje,

a wujek Ali książki oprawia.

Powiedz, kim jest ten wujek?⁷

(introligator)

Jest ktoś, kto potrafi pisać piękne zdania.

I tworzyć z nich książki lub opowiadania⁸.

(pisarz)

⁶ Zagadka dla dzieci o ilustratorze,

<https://cloud6e.edupage.org/cloud?z%3Ax6DhC6Csnnn3uYv5%2B0LbseGKMSJh5S7mreOYQCcWI68VCzP6A8kvLcE7QNqcgW%2Ba> [dostęp: 28.10.2021].

⁷ Zagadka dla dzieci o introligatorze, <http://zagadkidladzieci.net/zagadka-o-introligatorze-788>

[dostęp: 28.10.2021].

⁸ Zagadka dla dzieci o pisarzu, <http://rodzice.net/news//zagadki-dla-dzieci/zawody.php>,

[dostęp: 28.10.2021].

Załącznik nr 6

Zadanie domowe.

„Kiedy pszczytam nową książkę, to tak jakbym znalazł nowego pszyjaciela, a gdy pszczytam książkę, którą jusz czytałem – to tak, jakbym spotkał się ze starym pszyjacielem.”⁹

/prysłowie chińskie/

⁹ Prezentacja „Biblioteka”, <https://slideplayer.pl/slide/80238/>, [dostęp: 28.10.2021].

SCENARIUSZ 2 (z 4)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA uczniów klas III szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela bibliotekarza

OPRACOWANY PRZEZ Elżbietę Schwarz

(Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie)

TEMAT: Poznajemy budowę książki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- kształtowanie u uczniów zainteresowań czytelniczych;
- doskonalenie u uczniów umiejętności wypowiedzenia się;
- wzbogacenie słownictwa uczniów;
- rozwijanie dziecięcej wyobraźni;
- zapoznanie uczniów z budową książki;
- uwrażliwienie uczniów na szatę graficzną książki;
- stworzenie przyjaznej atmosfery podczas pobytu uczniów w bibliotece.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- wymienia elementy budowy książki;
- charakteryzuje funkcje poszczególnych elementów książki;
- wymienia i charakteryzuje różne rodzaje książek;
- wymienia i charakteryzuje elementy tworzące szatę graficzną książki;
- zna podstawowe elementy tworzące stronę tytułową książki;
- rozumie znaczenia takich pojęć, jak: autor, redaktor, ilustrator, tłumacz, wydawca, wydawnictwo, rok i miejsce wydania książki, adres wydawniczy książki;
- dostrzega różnice i podobieństwa między poszczególnymi elementami budowy książki;
- uświadamia sobie znaczenie poszczególnych elementów budowy książki dla czytelnika i samej książki;
- wskazuje w książce kolejne elementy jej budowy;

- samodzielnie wyszukuje w książce informacje dotyczące adresu wydawniczego książki;
- samodzielnie posługuje się spisem treści w książce.

METODY PRACY:

- zagadka;
- rozmowa kierowana;
- pokaz
- pogadanka;
- ćwiczenie praktyczne;
- quiz;
- rozsypanka wyrazowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- wirtualna tablica do pisania;
- prezentacja multimedialna;
- egzemplarze różnych rodzajów książek;
- platforma internetowa Quizizz;
- poczta elektroniczna;
- edytor tekstu.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut (w tym 15 minut pracy własnej ucznia)

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Część organizacyjna.

Przywitanie uczniów i sprawdzenie obecności. Uczniowie, odpowiadając na powitanie nauczyciela, dołączają na czacie wybrany przez siebie emotikon, który odpowiada ich aktualnemu nastrojowi.

Część 2. Wprowadzenie w temat.

Uczniowie rozwiązują zagadkę o książce, zapisaną w widocznym dla wszystkich obszarze wirtualnej tablicy do pisania. (Załącznik nr 1) (ok. 1 minuty)

Część 3. Część główna.

Uświadomienie uczniom celu lekcji. Nauczyciel oznajmia uczniom, że za chwilę porozmawiają o dobrze wszystkim znanym, mądrym przyjacielu, który towarzyszy im od najmłodszych lat. To dzięki niemu mogli w dzieciństwie przenieść się w magiczną krainę baśni, a teraz, gdy potrafią już czytać, odkrywają wspólnie z nim cały świat. Nauczyciel zapisuje na e-tablicy temat zajęć: „Książka i jej budowa” i informuje uczniów, że dzisiaj przyjrzą się oni dokładnie temu, jak wygląda książka. Poznają poszczególne elementy jej budowy, określą ich funkcje oraz dowiedzą się, jakie mogą być różnice w budowie książek.

Zapoznanie uczniów z pojęciem: szata graficzna książki.

Przedstawienie prezentacji multimedialnej: „Szata graficzna książki” (Załącznik nr 2).

Nauczyciel przeprowadza rozmowę kierowaną w oparciu o pytania:

- a) Co wiecie o książce?
- b) Jak mogą wyglądać książki?
- c) Jakie znacie rodzaje książek?

Uczniowie wypowiadają się na temat dostrzeżonych podczas oglądanej prezentacji elementów tworzących szatę graficzną książki:

- ilustracji, które mogą być kolorowe lub czarno-białe, rysowane ołówkiem, malowane farbami lub opracowane cyfrowo;
- okładek, które mogą być wykonane ze skóry, materiału lub papieru, mogą być miękkie lub sztywne, matowe lub lakierowane, barwne lub szare;
- papieru, który może być biały lub żółty, cienki lub gruby;
- druku, który ma różny krój i wielkość liter.

Uczniowie wyrażają swoje własne upodobania dotyczące szaty graficznej książki.

(ok. 4 minut)

Omówienie przez nauczyciela podstawowych elementów budowy książki. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na to, że mimo wielu różnic między książkami, mają one w sobie też i takie elementy, które są wspólne dla wszystkich książek. Są nimi:

- obwoluta – papierowa ochrona okładki książki, pełniąc również funkcję ozdobną i reklamową;
- okładka – dwie karty połączone grzbietem. Są one nakładane i odpowiednio mocowane na trzonie książki; pełnią rolę ochronną, informacyjną i reklamową. Nauczyciel porównuje okładkę książki do ubrania

człowieka, które chroni go przed mrozem i upałem, a obwolutę do ładnego stroju, który zakładamy, gdy wybieramy się na przyjęcie urodzinowe do koleżanki czy kolegi. Jej zadaniem jest przyciąganie wzroku czytelnika i zachęcenie go do przeczytania książki.

Kolejne elementy budowy książki to:

- karta przedtytułowa, która informuje o tytule książki i jej autorze lub podaje samo nazwisko pisarza albo sam tytuł. Czasami też umieszcza się na niej jedynie ilustrację;
- karta tytułowa, która zawiera podstawowe informacje o autorze, tytule, współautorach (ilustratorze, tłumaczu), redaktorze, wydawnictwie, miejscu wydania i roku wydania. Nauczyciel porównuje ją do legitymacji szkolnej ucznia, gdzie zawarte zostały najważniejsze informacje dotyczące jego osoby, to jest jego imię i nazwisko, data urodzenia, miejsce zamieszkania, nazwa szkoły.

Ćwiczenie praktyczne

Nauczyciel prosi uczniów, aby odszukali w swoich książkach (zgrupowanych – zgodnie z wcześniejszym poleceniem nauczyciela – przed komputerami) tę stronę, która zawiera podobne informacje:

- o autorze książki;
- o tytule książki;
- o ilustratorze;
- o wydawcy;
- o miejscu i roku wydania. (ok. 2 minut)

Nauczyciel tłumaczy dzieciom znaczenie poszczególnych, wyżej wymienionych pojęć.

Następny element budowy książki to:

- trzon książki, czyli główna jej część składająca się z kartek (każda z nich ma dwie strony). Tekst książki, czyli cała jej treść, może być podzielony na rozdziały i uzupełniony ilustracjami. Nauczyciel porównuje go do ludzkiego mózgu, najważniejszego narządu, gromadzącego przez całe nasze życie różne informacje. Podobnie w książce wszystkie wiadomości zapisane są na jej kartkach. Im dłuższą historię ma nam do opowiedzenia pisarz, tym więcej ma ona stron i tym jest grubsza.

Ćwiczenie praktyczne

Uczniowie przyglądają się swoim książkom i sprawdzają, ile mają one stron.
(ok. 1 minuty)

Ostatni element budowy książki to:

- spis treści, który przeważnie znajduje się na końcu książki i zawiera spisane kolejno tytuły znajdujących się w książce rozdziałów oraz numery stron, na których rozpoczynają się w książce te rozdziały. Pozwala to na szybkie zorientowanie się w treści książki oraz znalezienie odpowiedniego jej fragmentu. Nauczyciel porównuje spis treści do szlaku turystycznego w górach, gdzie szybkie dotarcie do celu umożliwiają specjalne oznaczenia ścieżek. Podobnie jest w książce – szybkie dotarcie do interesującego nas rozdziału umożliwia nam spis treści.

Ćwiczenie praktyczne

Uczniowie odczytują tytuły rozdziałów w swoich książkach i strony, na których znajdują się te rozdziały, a następnie samodzielnie je w książce odszukują.
(ok. 2 minut)

Sprawdzenie i utrwalenie zdobytych przez uczniów wiadomości – quiz

Nauczyciel poleca uczniom wykonanie ćwiczenia, w którym należy wybrać spośród kilku możliwości prawidłową odpowiedź na każde pytanie. Uczniowie mają dostęp do treści quizu poprzez [platformę internetową Quizizz](#). Każdy uczeń otrzymuje drogą mailową kod dostępu do gry. (Załącznik nr 3) (ok. 5 minut)

Zlecenie uczniom wykonania zadania domowego

Nauczyciel prosi uczniów o ułożenie zdań z zapisanych w edytorze tekstu słów. Zdania mają określać podstawowe elementy budowy książki i ich funkcje. Gotowe prace uczniowie prześlą nauczycielowi drogą mailową. (Załącznik nr 4)

Część 4. Część końcowa.

Pożegnanie uczniów. Nauczyciel prosi dzieci, aby ustosunkowały się do hasła: „Wiem już, jak zbudowana jest książka”. Uczniowie wybierają w tym celu właściwy według siebie emotikon i zamieszczają go na czacie.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

1. Analiza swobodnych wypowiedzi uczniów w toku zajęć.

- Analiza odpowiedzi uczniów na pytania będące treścią quizu zamieszczonego na platformie internetowej Quizizz.

BIBLIOGRAFIA:

- Chorzewska K., (1987), *O książce. Encyklopedia dla nastolatków*, Wrocław: „Ossolineum”, s. 253–255.
- Encyklopedia wiedzy o książce*, (1971), Birkenmajer A. (red. nacz.), Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 1670.
- Gołąb Z., (1996), *Poznajemy budowę książki*, „Poradnik Bibliotekarza” 1996, nr 7–8, s. 46–48.
- Kleszczyński B. (red.), (1982), *Współczesne polskie drukarstwo i grafika książki. Mały słownik encyklopedyczny*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 194–196, 206–210.
- Kurzaj V., (2001), *Poznajemy budowę książki. Konspekt lekcji dla klasy III*, „Wszystko dla Szkoły” 2001, nr 7–8, s. 4.
- Mańka J., (2007), *Edukacja czytelnicza i medialna. Innowacja pedagogiczna*, „Biblioteka w Szkole” 2007, nr 10, s. 6–9.
- Polaszczyk J., (2013), *Co wiesz o książce i bibliotece? Gry i zabawy dydaktyczne. Scenariusz lekcji bibliotecznej dla uczniów klas IV–V szkoły podstawowej*, „Biblioteka w Szkole” 2013, nr 6, s. 13–15.
- Siwik W.M., (2019), *Tajemniczy świat biblioteki. Program edukacji czytelniczej. Szkoła podstawowa, klasy I–III*, „Biblioteka w Szkole” 2019, nr 11, s. 14–17.
- Skorek W.M., (2005) *Księża zagadek. 3000 zagadek dla młodszych i starszych dzieci*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2005, s. 139.
- Wieczorek D., (2003), *Scenariusz zajęć zintegrowanych z edukacji czytelniczej i medialnej (4 godziny lekcyjne)*, „Życie Szkoły” 2003, nr 5, s. 279–281.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Zagadka biblioteczna.

Załącznik nr 2. Prezentacja multimedialna „Ozdobne szaty książki”.

Załącznik nr 3. Quiz pod tytułem „Elementy budowy książki”.

Załącznik nr 4. Rozsypanka wyrazowa.

Załącznik nr 1

Zagadka biblioteczna.

Nie furtka – a wszyscy ją otwierają
nie ogród – a piękna jak kwiat w maju
nie zamek – a mieszkają w niej królowie
nie człowiek – a bajkę ci opowie¹⁰.

(książka)

¹⁰ Skorek, E.M. (wybór i oprac.) (2005), *Księga zagadek: 3000 zagadek dla młodszych i starszych dzieci*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, s. 139.

Załącznik nr 3

Quiz pod tytułem „Elementy budowy książki”.

Quiz jest dostępny na stronie: <https://quizizz.com.pl>, w zakładce Join the Quiz poprzez kod dostępu: 10205249.

1. Papierowa ochrona okładki książki to:
 - opakowanie;
 - wyklejka;
 - obwoluta;
 - futerał.
2. Połączone ze sobą kartki papieru zawierające tekst książki to:
 - spis treści;
 - adres wydawniczy;
 - główna część książki;
 - obwoluta.
3. Karta zawierająca podstawowe informacje o książce to:
 - karta tytułowa;
 - opakowanie;
 - trzon książki;
 - zakładka.
4. Tekst informujący o rozdziałach w książce to:
 - rozdział;
 - spis treści;
 - spis ilustracji;
 - adres wydawniczy.
5. Karta znajdująca się przed stroną tytułową książki to:
 - wyklejka;
 - spis treści;
 - karta przedtytułowa;
 - opaska.

6. Jedna część kartki w książce to:

- strona;
- zakładka;
- obwoluta;
- okładka.

7. Objętość książki to:

- wielkość;
- liczba części;
- liczba kartek;
- liczba stron.

Załącznik nr 4

Rozsypanka wyrazowa.

obwoluta spis treści główna książce część zdo bi w

okładka książkę rozdziałach chroni informacje o karta

tytułowa trzon książki najważniejsze to książkę książki

nam zawiera książce mówi o

SCENARIUSZ 3 (z 4)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA uczniów klas VI szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela bibliotekarza

OPRACOWANY PRZEZ Reginę Czekalę-Kil

(Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie)

TEMAT: Biblioteki cyfrowe jako źródło informacji.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- kształtowanie u uczniów zainteresowania cyfrowymi zasobami informacji;
- rozwijanie wiedzy na temat powszechnie dostępnych zasobów cyfrowych;
- rozwijanie umiejętności krytycznego odbioru źródeł informacji;
- nauczanie efektywnego posługiwania się technologią informacyjną.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- efektywnie korzysta z zasobów bibliotek cyfrowych;
- samodzielnie korzysta z różnych źródeł informacji;
- obsługuje zautomatyzowane indeksy wyszukiwawcze serwisów bibliotek cyfrowych;
- nabywa umiejętność wyszukiwania publikacji na określony temat w bibliotekach wirtualnych.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- burza mózgów;
- miniwykład;
- prezentacja multimedialna;
- dyskusja;
- praca indywidualna;
- praca z tekstem;
- gry dydaktyczne;
- ćwiczenia praktyczne.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- komputer z dostępem do internetu;
- telefon, tablet z dostępem do internetu;
- poczta elektroniczna;
- karty z zadaniami.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut (w tym 15 minut pracy własnej ucznia)

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Rozpoczęcie zajęć i powitanie uczniów. Ustalenie zasad współpracy podczas zajęć. Zaproszenie do zaangażowania i aktywności podczas zajęć.

Ćwiczenie wprowadzające do zajęć: wszyscy rozwiązują quiz „Milioner” dotyczący multimedii (quiz zredagowano, wykorzystując platformę [LearningApps](#) – Załącznik nr 1). (ok. 5 minut)

Część 2. Przedstawienie tematu i celów lekcji. Rozmowa wprowadzająca w tok lekcji. Prowadzący pyta uczniów, czy korzystają z zasobów cyfrowych podczas nauki lub odrabiania lekcji – jeżeli tak, to z jakich? Czy znają biblioteki cyfrowe i czy z nich korzystają? Czym jest digitalizacja i czemu służy? (ok. 5 minut)

Miniwykład omawiający wybrane źródła internetowe gromadzące i udostępniające zasoby nauki, kultury, edukacji. Krótka historia bibliotek cyfrowych. Wyjaśnienie pojęć: digitalizacja, biblioteka cyfrowa, książka elektroniczna. Pokazanie uczniom, jak wiele instytucji kultury digitalizuje i udostępnia swoje zbiory w sieci.

Uświadomienie uczniom, że tworzone są pełnotekstowe bazy danych.

Prezentacja niektórych bibliotek cyfrowych działających na zasadach wolnego dostępu do informacji w oparciu o prezentację multimedialną (Załącznik nr 2). (ok. 10 minut)

Samodzielne wykonanie ćwiczeń przez uczniów. Każdy z nich ma do rozwiązania 3 zadania. Uczniowie szukają odpowiedzi w internetowych bibliotekach cyfrowych. Po wykonaniu ćwiczeń uczniowie przesyłają je na adres e-mail podany przez nauczyciela (Załącznik nr 3). (ok. 15 minut)

Część 3. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanych ćwiczeń. Podsumowując zajęcia, przeprowadza z uczniami rozmowę dotyczącą źródeł informacji, z których można korzystać swobodnie, gdzie można szukać legalnie udostępnionych zasobów, jakie poznali biblioteki cyfrowe oraz jakie są zasady przeszukiwania ich zasobów. Na koniec uczniowie rozwiązują quiz dotyczący bibliotek cyfrowych (quiz zredagowano wykorzystując platformę [Genially](#), dostępną na stronie Załącznik nr 4. Pożegnanie uczniów.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

- Analiza swobodnych wypowiedzi uczniów w trakcie lekcji.
- Analiza poprawności wykonanych ćwiczeń.

BIBLIOGRAFIA:

1. Czapnik G., Gruszka Z., Tadeusiewicz H. (oprac.), (2011), *Podręczny słownik bibliotekarza*, Warszawa: SBP.
2. Janiak M., Krakowska M., Próchnicka M. (red), (2012), *Biblioteki Cyfrowe*, Warszawa: SBP.
3. Kowalska M., (2007), *Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa: SBP.
4. Włodarski J., (2008), *Książka w Internecie – biblioteki cyfrowe i nie tylko*, „Biblioteka” 2008, nr 6.
5. Wójtowicz R., (2009), *Biblioteki cyfrowe – prezentacja przykładowa, ale nie wzorcowa*, „Biblioteka” 2009, nr 3.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Quiz wprowadzający do zajęć.

Załącznik nr 2. Prezentacja multimedialna.

Załącznik nr 3. Przykładowe pytania ćwiczeniowe.

Załącznik nr 4. Quiz na zakończenie zajęć.

Załącznik nr 1

Quiz wprowadzający do zajęć.

Quiz jest dostępny dla każdego ucznia poprzez otrzymany na czacie lub e-mailem [link](#).

Pytania zawarte w quizie:

Gwałtowny rozwój różnych źródeł informacji w postaci wirtualnej nastąpił w:

- a) XX w.;
- b) XXI w.

Nośnik informacji służy do:

- a) zapisu i/lub odczytu w zależności od rodzaju nośnika;
- b) odczytu informacji.

Edukacyjny program multimedialny może dotyczyć:

- a) wielu dziedzin nauki;
- b) tylko jednej dziedziny nauki.

Czy multimedialne źródła informacji mogą nieść ze sobą zagrożenia?

- a) tak;
- b) nie.

Do zalet książek elektronicznych (tzw. e-booków) zaliczamy:

- a) aktualność informacji;
- b) zakupu specjalnego urządzenia do obsługi.

Czy przestrzeganie praw autorskich jest obowiązkowe w przypadku elektronicznych źródeł informacji?

- a) tak;
- b) nie.

Załącznik nr 3

Przykładowe pytania ćwiczeniowe.

1. W jakich bibliotekach cyfrowych znajdziesz dzieła Adama Mickiewicza?
2. Jakie książki elektroniczne Bolesława Prusa znajdziesz w bibliotece wirtualnej Wolne Lektury.
3. Jakie rękopisy Marii Konopnickiej (podaj tytuły) znajdziesz w Cyfrowej Bibliotece Narodowej Polona?

Załącznik nr 4

Quiz na zakończenie zajęć.

Quiz dostępny jest dla każdego ucznia poprzez otrzymany na czacie lub e-mailem link.

Pytania zawarte w quizie:

Digitalizacja to:

- a) proces tworzenia cyfrowej postaci obrazu,
- b) proces tworzenia obrazu w komputerze.

Książka w wersji elektronicznej to:

- a) e-book,
- b) audiobook.

Wykorzystując informacje w internecie:

- a) zawsze podajemy źródło,
- b) nie ma znaczenia czy podajemy źródło.

Pierwszą polską biblioteką cyfrową była:

- a) Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa,
- b) Bałtycka Biblioteka Cyfrowa.

Federacja Bibliotek Cyfrowych powstała:

- a) 2008 r.
- b) 2006 r.

SCENARIUSZ 4 (z 4)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA uczniów klas V szkoły podstawowej

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela bibliotekarza

OPRACOWANY PRZEZ Reginę Czekalę-Kil

(Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie)

TEMAT: Gdyby książki potrafiły mówić – układ treści książki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- kształtowanie u uczniów zainteresowania książką;
- wdrażanie do korzystania z książki popularnonaukowej;
- uświadomienie znaczenia książki w życiu człowieka;
- kształtowanie nawyku dbania o książkę;
- rozwijanie umiejętności wypowiedzenia się.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- zna podstawowe elementy budowy książki i umie je wymienić;
- zapoznał się z budową, funkcjami i pojęciami związanymi z książką beletrystyczną i popularnonaukową;
- samodzielnie wymienia elementy zewnętrzne i wewnętrzne książki;
- wskazuje różnice między książką beletrystyczną a popularnonaukową;
- uświadamia sobie znaczenie karty tytułowej jako głównej informacji o książce;
- potrafi wskazać różnice pomiędzy poszczególnymi elementami budowy książki oraz zna ich funkcje.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- burza mózgów;
- miniwykład;
- prezentacja multimedialna;
- dyskusja;
- praca indywidualna;

- praca z tekstem;
- gry dydaktyczne;
- ćwiczenia praktyczne.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- komputer z dostępem do internetu;
- telefon, tablet z dostępem do internetu;
- książki;
- poczta elektroniczna;
- karty z zadaniami.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut (w tym 15 minut pracy własnej ucznia)

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Rozpoczęcie zajęć i powitanie uczniów. Ćwiczenie wprowadzające do zajęć polegające na odszukaniu słów związanych z biblioteką: wszyscy rozwiązują [wykreślanke](#) zredagowaną na platformie [LearningApps](#) (Załącznik nr 1). (5 minut)

Część 2. Przedstawienie tematu i celów lekcji. Rozmowa wstępna dotycząca ulubionych książek i ulubionych bohaterów: Jakie książki można znaleźć w bibliotece? Czy uczniowie zauważyli różnice między książkami? Czy zwrócili uwagę na różnice między książką beletrystyczną a popularnonaukową? Co to znaczy popularnonaukowa? (3 minuty)

Przypomnienie wiadomości o budowie książki (Załącznik nr 2). (2 minuty)

Miniwykład omawiający elementy układu treści książki beletrystycznej i popularnonaukowej. Skoncentrowanie uwagi uczniów na poszczególnych elementach układu treści książki. Prezentacja multimedialna (Załącznik nr 3). (10 minut)

Następnie nauczyciel poleca przyrzeć się książkom, które uczniowie zgromadzili wcześniej przy swoich komputerach, i odnaleźć poszczególne elementy układu treści książki. W czasie pogadanki uczniowie wskazują cechy różnicujące książki, np. oprawa (miękką lub twardą), brak ilustracji, brak bibliografii, brak spisu treści i inne. W przygotowanej tabeli uczniowie mają za zadanie wpisać poszczególne

części układu treści książki beletrystycznej i popularnonaukowej (Załącznik nr 4).
(5 minut)

Samodzielne wykonanie ćwiczeń przez uczniów. Aby usystematyzować wiadomości, uczniowie rozwiązują quiz polegający na przyporządkowaniu pojęciom odpowiednich znaczeń, które po wykonaniu przesyłają na adres e-mail podany przez nauczyciela (Załącznik nr 5). (5 minut)

Część 3. Nauczyciel podsumowuje najważniejsze wiadomości na temat układu treści książki. Omawia cechy różniące książkę beletrystyczną od popularnonaukowej.

Wyjaśnia ewentualne niejasności. Przypomina o konieczności dbania o książkę.

Uczniowie po kolei kończą zdanie: Na dzisiejszych zajęciach najbardziej podobało mi się...

Zadanie pracy domowej. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie projektu okładki ulubionej książki z wykorzystaniem dostępnych oprogramowań. Pożegnanie uczniów. (10 minut)

EWALUACJA ZAJĘĆ:

- Analiza swobodnych wypowiedzi uczniów w trakcie lekcji.
- Analiza poprawności wykonanych ćwiczeń.

BIBLIOGRAFIA:

1. Franaszczuk-Truszkowska M., (2006), *Biblioterapia dla klas IV–VI szkoły podstawowej*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
2. Grabowska D. (oprac.), (2003), *Edukacja czytelnicza – wybór konspektów*, Warszawa: SBP.
3. Kudraszew J., Sabęcka D., Tomaszewska J. (pod red.), (1987), *Biblioteka szkolna. Część 2*, Jelenia Góra: Instytut Kształcenia Nauczycieli.
4. Sawicka T., (2000), *Edukacja medialna i czytelnicza – poradnik*, Toruń: Wydawnictwo Bea-Bleja.
5. Strykowski W. (pod red.), (2002), *Scenariusze zajęć z edukacji czytelniczej i medialnej*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe WAM.
6. Zeman E., (1999), *Edukacja czytelnicza i informacyjna*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik nr 1. Wykreślanka wprowadzająca do zajęć.

Załącznik nr 2. Schemat budowy książki.

Załącznik nr 3. Prezentacja multimedialna „Elementy układu treści książki”.

Załącznik nr 4. Ćwiczenie.

Załącznik nr 5. Quiz sprawdzający wiadomości uczniów na temat budowy i treści układu książki.

Załącznik nr 1

Wykreślanka wprowadzająca do zajęć.

Wykreślanka jest dostępna dla każdego ucznia poprzez otrzymany na czacie lub e-mailem [link](#).

Wyrazy, które trzeba znaleźć i wykreślić:

Czytelnia

Wydawnictwo

Autor

Wypożyczalnia

Biblioteka

Książka

Księgarnia

Tytuł

Bibliotekarz

Czytelnik

Bibliografia

Ilustracje

Załącznik nr 2

Schemat budowy książki.

Źródło: <https://pp1leczna.przedszkolna.net/pliki/plik/tajemnice-ksiazek-materialy-edukacyjne-na-v-tydzien-grupa-muchomorki-1586889873.pdf> [dostęp 30.10.2021].

Obwoluta – papierowa ochrona oprawy książki:

- chroni oprawę lub okładkę książki;
- pełni funkcję reklamową i zdobniczą.

Okładka – zewnętrzna część książki, połączona jest grzbietem:

- chroni książkę przed zniszczeniem;
- pełni funkcje reklamową;
- informuje o autorze i tytule.

Wklejka – grubsza kartka przyklejona do pierwszej karty książki i okładki. Stanowi ozdobę, czasem jest kolorowa.

Karta przedtytułowa – zawiera ilustrację lub nazwisko autora albo tytuł.

Karta tytułowa – zawiera podstawowe informacje o autorze, tytule, ilustratorach, współpracownikach i adresie wydawniczym książki.

Trzon – ponumerowane karty z tekstem podzielone na części, działy, rozdziały.

Załącznik nr 4

Ćwiczenie.

Uzupełnij tabelę.

Jakie informacje o książce beletrystycznej i popularnonaukowej zawiera:

Beletrystyka	Popularnonaukowa
Tytułatura:	Tytułatura:
Tekst wprowadzający:	Tekst wprowadzający:
Tekst główny:	Tekst główny:
Teksty uzupełniające (pomocnicze):	Teksty uzupełniające (pomocnicze):
Elementy informacyjno-pomocnicze:	Elementy informacyjno-pomocnicze:

Załącznik nr 5

Quiz sprawdzający wiadomości uczniów na temat budowy i treści układu książki.

Quiz jest dostępny dla każdego ucznia poprzez otrzymany na czacie lub e-mailem [link](#).

Pytania zawarte w quizie

Przyporządkuj pojęciom odpowiednie znaczenie:

1. Obwoluta – Papierowa ochrona oprawy książki.
2. Oprawa – Chroni książkę przed zniszczeniem, często podana jest na niej informacja o autorze i tytule.
3. Okładka – Zewnętrzna część książki.
4. Wklejka – Mocna karta przyklejona do pierwszej karty książki i okładki.
5. Trzon – Ponumerowane karty z tekstem podzielone na części, działy, rozdziały.
6. Karta przedtytułowa – Zawiera ilustrację lub nazwisko autora albo tytuł.
7. Tytulatura – Tytuł wraz z dodatkowymi informacjami identyfikującymi książki.
8. Część wprowadzająca – Teksty, które pozwolą na wstępne zapoznanie się z charakterem książki.
9. Część główna – Treść książki, rozdziały, części.
10. Aparat naukowy – Dodatki, które pomagają dotrzeć do interesujących nas informacji.
11. Pozatekstowe źródła informacji – Elementy ubarwiające, ilustrujące treść pisaną.